D·N
2/3 1952

Lojalitet och frihet i USA

En grupp amerikanska vetenskapsmän (humanister, jurister och naturvetare) har utgivit en bok om de faror som kampen mot kommunismen innebär för friheten inom USA (Civil liberties under attack, University of Pennsylvania Press). Bland de sju författarna är några av den amerikanska forskningens främsta namn, såsom Henry Steele Commager, historieprofessor vid Columbia, och Zechariah Chafee jr, professor i juridik vid Harvard. I sin iver att oskadliggöra kommunismen inom landet har unionella och statliga myndigheter, universitet och enskilda organisationer gått för långt, det är huvudtanken i boken; man riskerar att allvarligt begränsa de medborgerliga rättigheterna och den fria debatten om denna linje fullföljs, och som vapen mot det kommunistiska hotet är aktionerna av ringa eller intet värde. Många skrifter med samma tendens har utkommit under de senaste åren, men denna här till de bäst underbyggda och i sin lugna skärpa mest övertygande.

Att kommunister inte blir få tjänstgöra inom förvaltningen eller andra offentliga institutioner är den självfallna utgångspunkten; partiet är ett förrädarparti, och medlemmarna är genom sin bundenhet vid ryska direktiv och dogmer oförmögna att tjäna landet och vetenskapen. Men utrensningen har blivit för omfattande och komplicerad för sitt eget syfte. Och framför allt: den har kombinerats med ett allmänt krav på lojalitet som skapar orättvisa, osäkerhet och förvirring. Man sammanblandar alltför ofta kommunism och allmän radikalism eller särmeningar över huvud. Folk blir rädda för att opponera mot härskande eller utbredda opinioner, att gå in i föreningar, att tala öppet om centrala frågor. Det gäller att verka lojal, och det enklaste sättet är att hålla tyst. För de konservativa grupperna blir kommunisfaren ett medel att framställa alla misshagliga som statens fiender och att göra lojalitet liktydig med fasthållande vid det bestående.

Den undersökning av tjänstemännens lojalitet som anbefallades genom en presidentförordning av mars 1947 har varit tidsödande, irriterande och nära nog resultatlös. Den har i första rummet, skriver Juristprofessorn Gellhorn, "stillt den amerikanska regeringens auktoritet bakom den farliga föreställningen att det är ett brott mot samhället att hysa tokiga åsikter eller att verka för motbjudande idéer". Som bevis på bristande lojalitet har man enligt justitieministerns direktiv betraktat medlemskap inte bara i nazist- eller kommunistpartier, utan också i en rad på kallade frontorganisationer, utan tvivel i regel starkt färgade av kommunistisk aktivitet, men ofta innefattande personer som inte är kommunister. Likväl har av tre miljoner tjänstemän som undersökts enligt förordningen blott tre hundra avskedats på grund av misstänkt illojalitet — de reella verkningarna av förordningen omfattar kanske ytterligare ett antal personer som frivilligt tagit avsked, men i varje fall är resultaten obetydliga.

De av kongressen tillsatta kommitterna, bland dem Committee on Un-American Activities, blir kritiskt granskade i Chafees uppsats. Dessa kommitteer har rätt att fråga om praktiskt taget vad som helst, och de kan bötfälla och till och med döma till fängelse då inkallade personer vägrar att infinna sig eller inte svarar på frågorna. I realiteten blir kommitteerna ett slags domstolar, dels genom rätten att inskränka mot ovilliga vittnen, dels och kanske framför allt genom att de frågor som framställs ofta är ägnade att beröva en inkallad person hans goda namn och rykte — och ändå finns ingen rätt att anlita advokat vid dessa förhör och ingen möjlighet att klaga i högre instans.

Utrensningsintendenserna inom den lägre och högre undervisningen, både i fråga om lärare och läroböcker, är en annan sak av betydelse. Kaliforniens statsuniversitet har genom sitt krav på lojalitetsed förlorat ett stort antal framstående lärare; endast ett fåtal blev avskedade — och avskedandet har av domstol förklarats olagligt — men många tog avsked, och många har sagt nej till anbud från universitetet på grund av brottet mot den akademiska friheten. En viktigare är sannolikt att forskarna blir räddhågade och oroliga, att andan av fri prövning och fri debatt drabbas även då några konkreta aktioner inte äger rum.

Författarna till det refererade arbetet reagerar mot misshandlanden och faror, och deras redovisning framhäver därför huvudsakligen svaga sidor i samtidens Amerika. Att debattfriheten i det väsentliga bevarats är uppenbart; att de medborgerliga rättigheterna på senare år i det hela utvidgats — särskilt beträffande negerna — likaså. Men det behöver både inom och utom USA understrykas att världens främste demokrati inte får förlora något av sin egen inre frihet genom kampen mot de tyrannier som helt och överallt vill förinta friheten.

Achesonplanen och Sverige

Den på hösten 1950 under Sveriges medverkan antagna Achesonplanen förutser bland annat upprättandet av militära styrkor att stå till Förenta nationernas förfogande efter beslut i varje särskilt fall av de anslutna staterna. Under debatten om denna plan i Lake Success anslöt sig den svenske utrikesministern den 12 oktober 1950 även till detta moment i planen; han förklarade visserligen att den svenska delegationen inte kunde rösta för planen i denna punkt, men detta endast av det skälet att en revision av svenska lagar vore nödvändig för svensk anslutning — i Sverige stadgas, framhöll hr Undén, förbud mot att använda förband ur armén utanför landets gränser utom i direkt försvarssyfte. I sitt anförande betonade utrikesministern att "begränsade bidrag från ett stort antal militärt svaga stater kan ha en moralisk och psykologisk betydelse långt utöver aktionens rent militära värde". För att utreda frågan om de ändringar i svensk lagstiftning som erfordras för uppsättande av en särskild FN-styrka har hr Vougt tillkallats som sakkunnig, och han har nu avgivit sin utredning.

Denna utredning är minst sagt besynnerlig. Hr Vougt föreslår visserligen en särskild lag som skall möjliggöra användning av värnpliktiga utanför rikets gränser. Men han förordar inte uppsättandet av en särskild styrka för detta ändamål. Och vidare innehåller utredningen uttalanden som går ut på att Sveriges medverkan till åtgärder för kollektiv säkerhet bör till ytterlighet begränsas. Hr Vougt framhåller att en svensk insats måste bli av "ytterst ringa militär betydelse" och talar om att vår hållning skall vara "ytterligt restriktiv". Denna nedvärdering av Achesonplanen står visserligen i överensstämmelse med en rad yttranden av hr Undén, som redan i december 1950 synes ha ångrat vad han sagt några veckor tidigare, men den är underlig med tanke på att Sverige likval både 1950 och 1951 gitt sin anslutning till denna plan.

Hr Vougt har länge varit en intresserad strateg. Ett par år före kriget såg han i den röda armén en garanti för Sveriges frihet, under kriget förespådde han nästan med entusiasm nazismens segar — Tyskland var "förutbestämt att inta en ledande ställning i ett enat Europa", och man fick inte "betvivla ärligheten i den tyska ambitionen att skapa ett bättre Europa" — och efter kriget har han förklarat risken för Sverige vid ett allmänt krig obetydlig. Även nu kommer han med strategiska resonemang för att stödja regeringens ovilja mot kollektiv säkerhet. Det är inte lönt att bestrida dem; vi får hoppas att hr Vougt nu avföra ur militära och utrikespolitiskt sammanhang och nöjer sig med mera lokala blamager.

PRESSGRANNAR

Den svenska verkstadsindustrin har under senare tid fått en hård omedelbar kläning av den tyska konkurrensen, skriver Finanstidningen. Västtyskland synes nu vara på väg att definitivt överflygla Storbritannien som maskinexportör inom Europa:

Den kalla sanningen är att svenska verkstäder i skrämmande utsträckning synas vara ur stånd att effektivt hävda sig gentemot sina tyska konkurrenter, vid icke vid gäller produkternas kvalitet men så mycket mer i fråga om priserna. Oroande exempel härpå lämnades ju redan på ett tidigare stadium, men nunera tvingas vi oupphörligt bevittna hur de tyska exportörerna, om detta visar sig nödvändigt för att säkra efterstraktade order, kunna gå ned till priser som skulle vara direkt förfarbringande för våra egna producenter. Till och med på den egna hemmamarknaden ha svenska leverantörer på skilda områden tvingats tricka åt sidan för vad gäller prissättningen övermäktiga tyska konkurrenter.

Med tanke på den betydande orderstock, varmed flertalet större svenska verkstäder fortfarande ligga inne, har väl denna utveckling i allmänhet mindre att betyda för deras sysselsättning på kortare sikt. Om man ser något längre framåt i tiden så emellertid perspektiven på mycket allvarligare, i det att den krympande orderingången inom stora delar av förgävarande industri pekar mot en kännbar sysselsättningskris redan under nästa år.

Klimatet blir bistrare, det gäller även för småindustrin, konstaterar Morgon-Tidningen (s):

Skulle det vara så att företagarna inom småindustrin just nu börjar få en känsla av att vara klämda, kan det nämnda bottna i att bland småföretagarna är en större förekomst av sådana som startat eller gjort riskfyllda utvidgningar närmast efter kriget eller under själva kriget, då tillfälliga konkurrens var borta. När nu konkurrensen kommer igen — och den är störst på väg, ej minst från det kommersiellt skrivligas Tyskland — blir det kändligt av de syns blomstrande som i svårt att klara sig.

En hårdare konkurrens kan i och för sig vara nyttig, men det gäller för statsmakterna att inte lägga sten på börda i en tid då näringslivet tvingas till anpassning.

Om spionen Frithiof Enbom reaktion inför avslöjandena kring marinattachén Andersson-Dahlviks f.d. stud. Jan Lodin — Enboms vän och hyresvärd — i Vecko-Journalen:

Från våra samtal om Hilding Andersons brott och straff minns jag mycket väl Frithiofs försök att för mig förklara den psykologiska bakgrunden och hans samhörighetskänsla med den man som ärligt tog på sig ansvaret för att bryt — samtidigt som han skyddade sina medbrottare. Härtill kom naturligtvis det rent kollegiala intresset och en okritiskt vision av framtid och dom. Det var slutligen något i Hilding Anderssons beteendemönster, som fascinerade Frithiof.

Starkare än sympatin för den dömde kollegan var hans förakt och avsky mot kommentarerna i den tidning där högre sökt sin ideella förankring, och där Frithiof själv vid denna tid utförde uppdrag: Ny Dag. Diz förvandlades idealism som ofrat sin framtid på sovjetpatriotismens altare till förrädare, provokatören som man spottade på, medan man själv höjde sig i oskuldens vita kläder. Frithiof Enbom stack i likhet med många andra kommunistfunktionärer aldrig under stol med sin absoluta övertygelse om Ny Dag-Journalisternas roll i härvan kring marinpilonen. Jag kan förfarande hära hans stöt och se honom framför mig, då han hörer åg fram över bordet och klart konstaterar:

"Naturligtvis har sällskapet på Kungsgatan 84 en trasa med i den här leken."

De orden och kominformpartistes anströngningar att förvandla Hilding Andersson till högt polisagent anknyter direkt till vad Frithiof sade mig någon gång i januari:

"Du skall veta att om jag blir avslöjad ligger partiets enda chans i att framställa mig som en provokatör, en polisspion eller som tokig i största allmänhet."

Som medarbetare i Ny Dag känns de Enbom väl till hur slipstenen skulle komma att dras.

Kassabristen i Hultsfred

Herr Chefredaktör!

Med anledning av flera artiklar i eder tidning — senast en den 29 februari 1952 rubricerad "Postchefer får aldrig misstänkas" — angående före postexpeditören Karl Erik Engstrands kassabrist under tjänstgöring vid postkontoret i Hultsfred i juli 1949 får jag anhålla, att följande intages i eder tidning.

I oktober 1950 erkände en postkontrollör att han under tjänstgöring vid ett postkontor i Göteborg förskingrat postmedel ur en honom anförtrodd kassa. I samband därmed intogs han på sinnesjuklinik och torde alltjämt vårdas där. På Engstrand begärde att postkontrollören, som i juli 1949 tjänstgjorde vid postkontoret i Hultsfred, skulle tillfrågas angående Engstrands kassabrist, besökte en postkontrollör i november 1950 med vederbörande tillstånd postkontrollören på sjukhuset. Denne, som enligt uppgift befann sig i ett mycket deprimerat tillstånd, tillfrågades huruvida han hade sig något bekant angående Engstrands kassabrist. Till en början hade han svarat nej, men efter ytterligare frågor yttrat: "Det är mitt fel". Några vidare uppgifter kunde vid detta tillfälle inte erhållas.

I sitt den 12 januari 1951 till Kungl. Maj:t avgivna utlåtande över Engstrands framställning om ersättning framhöll generalpostyrelsen, att med hänsyn till såväl exspänningen av de då föreliggande uppgifterna från postkontrollören angående den Engstrandska kassabristen som rätt tillsatta vara postkontrollören befunnit sig vid uppgifternas lämnande, något större sysselsättning än vanligt. Engstrands kassabrist uppkommit genom tillgrepp av nämnde postkontrollör, för detta således enses oriktigt. Då sådana oriktiga uppgifter emellertid förekommit ganska allmänt, har jag fu-ht ett tillrättaläggande på denna punkt vara av behovet påkallat.

Stockholm den 1 mars 1952.
Erik Swartling

Helikopterutrycningar till skärgården.

Ostermans helikopter fick på lördagseftermiddagen göra två utryckningar i Stockholms skärgård. Vid 5-tiden hämtades från Getra Tyrinäg en man som hade hög feber och svåra blödningar i nära och även. Han fördes med helikoptern direkt till Järfälla lasarett. Nästa larm kom vid 12-tiden, då helikoptern fick flyga till Svartsö och hämta en fru, som fördes till Gustavsbergs förlossningshem.

Vapentjänst endast för värnpliktiga

Syftet med den föreslagna lagen om skyddighet för civilförsvarspliktiga att under beredskap och krig tjänstgöra vid krigsmakten är att personal som inte är skyldig till krigstjänst skall kunna tas i anspråk för speciella uppgifter, och inte att den skall kunna utnyttjas generellt inom krigsmakten, framhåller inrikesministern i remiss till lagrådet. Vapentjänst i egentlig mening bör grundas på värnplikt. Vad som åsyftas är luftbevaknings-, signal-, sjukvårds-, handräcknings- och expeditionstjänst samt liknande uppgifter som inte är förenade med egentliga stridsuppgifter.

Enligt statsrådet finns för närvarande knappast anledning att införa lagstadgad skyldighet för civilförsvarspliktiga att redan i fredstid utbilda sig för de uppgifter som kan åläggas dem inom krigsmakten. Uppgifterna är delvis sådana att specialutbildning inte behövs. Man torde för övrigt i viss utsträckning kunna räkna med frivillig utbildning.

Examina vid Stockholms högskola.

Vid Stockholms högskola avlades på fördagen inom matematisk-naturvetenskapliga fakulteten fil. ämbetsexamen av Karin Jungenfelt, Sturefors (Östergötland), Sven-Åke Frelin och Ulf Sämerfeldt, Stockholm, samt Britt-Marie Sandell och Arnold Stenmark, Bromma. Fil. kand.-examen avlades av Björn Åke Krantz, Enköping, och efterprövning i fil. ämbetsexamen av Björn Adelius, Spånga.

REALISATION
kolossalt nedsatta priser

Vistramuslin pr. meter 1:50 — Frottéväv, vit. Pr. met. 2.65
Bomullstyg, kraft. kval. 1.95 — Förkläden, vita m. brösttapp ... 1.95
Klänningsvistra, mel. 1.95 — Trosor, k-silke 2.25

1000-tals moderna
SOMMARKLÄNNINGAR
fabulöst billigt. Oerhört stort sortiment i vistra, bomull och k-siden.
Prislägen 14.50 18.50 27.50 29.50
ÄVEN STORA NUMMER. ÄNDRINGAR UTFÖRES.

Städrockar, bruna ... 7.90 — Flickblusar, vita 5.90
Dambluser, foulé, lång ärm ..... 7.90 — Jumpers, vit bomull ... 7.50
Dambluser, bomull, kolkärm ..... 3.90 — Collegetröjor, gosse-, flick. 8.90
Dambluser, vit vistra 8.90 — Bomull, vit och blå 2.95
Herrskjortor, uddu nummer ..... 5.90 — Herrstrumpor 1.95

NYLONJUMPERS, spun nylon. Pastellfärger. Kort ärm. Extra Reklampris 19.50

TRIKÅHÖRNAN — CENTRALBODARNA
Klarabergsgatan 58
Enskede: Kyrkogårdsv. 44
Sundbyberg: Landsvägs. 58
Hammarbyhöjden: Finn Malmgrens plan 5—7
Långholmsg. 42 Folkungag. 59
Rensliernsg. 19 Tomtebog. 6 B
Västerlångg. 52 Hantv.-gat. 75

Underbara små mattor till överkomliga priser

Hamadan	60×89	Kr.	135:—
"	75×120	"	225:—
Serabend	83×185	"	285:—
Schiraz	108×153	"	340:—
Afghan	102×152	"	400:—
Hamadan	107×163	"	425:—
Afshar	122×157	"	450:—
Serabend	108×155	"	475:—

Vackra Gallerimattor

Hamadan	98×282	Kr.	650:—
Kardalja	78×300	"	675:—
Sarab	84×325	"	850:—
Ardebil	86×411	"	900:—
Soph	100×320	"	950:—
Hamadan	82×595	"	1400:—

Semi-antika mattor i orientaliska mått

Äkta Orientaliskt till överkomligt pris

om Ni passar på nu!

Släpp in något av Orientens säregna skönhet och glödande färgglädje i Ert hem! Hos Ringström & Khan — Sveriges största specialaffär för mattor — kan Ni just nu komma över orientmattor till priser som är förvånande låga med hänsyn till de förstklassiga kvaliteterna. Kom också ihåg att orientmattan inte bara är en prydnad, som väl smälter in i varje miljö, utan dessutom den mest slitstarka och tacksamma matta som över huvud kan tänkas. Unna Er därför själva glädjen att äga åtminstone någon orientmatta — de förekommer i alla format.

Medelstora format.

Eskishir	125×218	Kr.	410:—
Hamadan	130×190	"	600:—
Afghan	132×206	"	695:—
Bachtiari	155×206	"	725:—
Tabris	135×176	"	1000:—
Sarouk	126×210	"	1100:—
Sennebaff	143×206	"	1450:—
Veramin	146×205	"	1600:—
Khum	141×216	"	1750:—

Stora format.

Hamadan	165×257	Kr.	1350:—
Bachtiari	162×262	"	1450:—
Heris	246×304	"	1850:—
Serabend	206×316	"	1950:—
Tchechagan	240×336	"	1950:—
Mahal	218×310	"	2000:—
Tabris	201×300	"	2650:—
Sarouk	201×300	"	3500:—
Kechan	231×340	"	3600:—
Khum	212×319	"	3800:—

Extra stora format.

Heris	295×369	Kr.	2900:—
Serabend	259×379	"	3000:—
Bachtiari	263×400	"	3800:—
Tabris	236×353	"	3600:—
Kechan	248×350	"	4700:—
Mesched	305×396	"	4800:—
Bachtiari	327×423	"	5300:—
Yezdt	287×420	"	6500:—
Tabris	355×523	"	7500:—
Mesched	437×600	"	9600:—

Full garanti på varje exemplar

RINGSTRÖM & KHAN
SVEAVÄGEN 32 VID CENTRUM Tel. 23 11 55

DAGENS NYHETER
TRYGGBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon: 22 40 00
för riksamtal: 22 40 20
Telegramadress: Dagnyheter
Postgiro: 6 16 (för annonser)
nummer A 617 (för prenumeration)
Chefredaktör: Herbert Tingsten (Träffas säkrast kl. 12.30—14.30)
Politisk kunskredaktör: Leif Ahlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman
Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: Helge Hedberg
PRENUMERATIONSPRISER
A = Stockholmsupplagan
Månad ..... kr. 5.75 Kr. 5.10
Kvartal ..... " 16.75 " 15.—
Halvår ..... " 32.— " 29.50
Helår ..... " 64.— " 59.—
Stor-Stockholms Övriga tidningsområde landet
ANNONSPRISLISTA daterad 1/1 1952 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm, 1952.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.